

PEDAGOGIK MAHORAT

MS
2021

TA'LIM JARAYONIDA AKSIOLOGIK TARBIYANI TASHKIL ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Maqolada ta'lim jarayonida aksiologik tarbiyani tashkil etishning ilmiy asoslari va amaliy metodlarini tanlash va asoslash masalasiga bag'ishlangan bo'lib, aksiologik tarbiyaning mohiyati tavsiflangan, gumanistik qadriyatlar yo'nalishlari tizimi, uning tarkibiy qismlari va mezonlari, psixologik-pedagogik shartlari bayon qilingan.

Kalit so'z: insonparvarlik, barkamol shaxs, milliy go'ya, dunyoqarash, tarbiya, madaniyat, aksiologiya, shaxs.

V статье рассматривается выбор и обоснование научных основ и практических методов организации аксиологического воспитания в образовательном процессе, раскрывается сущность ценностного воспитания, система гуманистических ценностей, ее составляющие и критерии, психолого-педагогические условия.

Ключевые слова: гуманизм, гармонично развитая личность, национальная идеология, мировоззрение, воспитание, культура, аксиология, личность.

The article examines the choice and substantiation of the scientific foundations and practical methods of organizing axiological education in the educational process, reveals the essence of value education, the system of humanistic values, its components and criteria, psychological and pedagogical conditions.

Key words: humanism, harmoniously developed personality, national ideology, worldview, education, culture, axiology, personality.

Kirish. Bugungi kunda barkamol avlodni asrlar osha sayqal topgan milliy qadriyatlarimiz, urf-odatlarimiz ruhida tarbiyalashga, ma'naviy boyligimiz va madaniy merosimizni har tomonlama o'rganib, ta'lim-tarbiya sohasida ham qo'llashga keng imkoniyatlar yaratildi. Avvalo, yoshlar ongiga milliy g'oyani singdirish lozimligiga e'tibor qaratildi, zero milliy g'oya jamiyat taraqqiyotini olg'a yetaklovchi, doimiy harakatdagi kuchdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratdi. "Agar jamiyatning tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning ruhi va ruhiyati ma'naviyatdir", deb ta'kidlangan va ta'lim jarayonida milliy qadriyatlardan foydalanish, ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish muhim ijtimoiy masaladir.

Asosiy qism. Pedagogikada aksiologik yondashuvni qo'llash natijasi bo'lgan ta'limni insonparvarlashtirish g'oyasi juda katta ijtimoiy-siyosiy va falsafiy-antropologik ahamiyatga ega. Insoniyat sivilizatsiyasi rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan yoki unga hissa qo'shadigan ijtimoiy harakatning yakuniy strategiyasi ushbu muammoning yechimiga bog'liqdir. Zamonaviy ta'lim kelajakda zarur bo'lgan insonning ijtimoiy nuqtayi nazari, dunyoqarashi, axloqiy fazilatlarini va ajralmas kuchlarini shakllantirishga katta hissa qo'shishi mumkin. Ta'limning gumanistik falsafasi bizning dunyomizda ekologik, axloqiy uyg'unlikni yaratishga qaratilgan hisoblanadi. Aksiologik yondashuv insonparvarlik pedagogikasiga organik ravishda xosdir, chunki inson unda jamiyatning eng yuksak qadriyat va ijtimoiy rivojlanish, o'zi uchun maqsad sifatida qaraladi. Shu nuqtayi nazardan, gumanistik muammolarga nisbatan umumiyroq bo'lgan aksiologiyani yangi ta'lim falsafasi va shunga muvofiq ravishda zamonaviy pedagogika metodologiyasining asosi deb hisoblash mumkin.

Aksiologik fikrlash markazida o'zaro bog'liq, o'zaro ta'sir qiluvchi dunyo tushunchasi turadi. Uning ta'kidlashicha, bizning dunyomiz ajralmas inson dunyosi, shuning uchun nafaqat insoniyatni birlashtiradigan, balki har bir inson uchun xarakterli bo'lgan umumiy narsani ko'rishni o'rganish muhimdir. Gumanistik qiymat yo'nalishi, obrazli qilib aytganda, qadriyatlar tizimidagi barcha boshqa bo'g'inlarga faollik beradigan Gumanistik yo'naltirilgan ta'lim falsafasi ta'lim jarayonini barcha bosqichlarida sifat jihatidan yangilashning strategik dasturidir. Uning rivojlanishi muassasalar faoliyatini, ta'limning eski va yangi konsepsiyalarini, pedagogik tajribani, xatolar va yutuqlarni baholash mezonlarini belgilashga imkon beradi. Insonparvarlashtirish g'oyasi yosh malakali kadrlarni tayyorlash bilan emas, balki shaxsning umumiy va kasbiy rivojlanishida samaradorlikka erishish bilan bog'liq bo'lgan ta'limning tubdan boshqacha yo'nalishini amalga oshirishni nazarda tutadi.

Pedagogikada qo'llash natijasi bo'lgan ta'limni insonparvarlashtirish g'oyasi keng falsafiy-antropologik va ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega, chunki strategiya uning yechimiga bog'liq ijtimoiy harakat

sivilizatsiya rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi yoki unga hissa qo‘shishi mumkin. Zamonaviy ta‘lim tizimi kelajakda zarur bo‘lgan insonning muhim kuchlarini, uning ijtimoiy qimmatli dunyoqarashi va axloqiy fazilatlarini shakllantirishga hissa qo‘shishi mumkin. Ta‘limning gumanistik falsafasi inson foydasiga, dunyoda ekologik va axloqiy uyg‘unlikni yaratishga qaratilgan.

Milliy g‘oya, birinchi navbatda, yosh avlodimizni vatanparvarlik, el-yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning insonparvarlik va odamiylik fazilatlarini payvand qilishdek oliyjanob ishlarimizda madadkor bo‘lishi zarur” deb hisoblaymiz. Zero bugungi yoshlarimizni milliy qadriyatlarimiz negizini xalq og‘zaki ijodi tashkil etadi. Ma‘lumki, o‘zbek xalqi so‘zning g‘ayritabiiy kuchi mavjudligiga doim ishonib kelgan, ijobiy mazmundagi so‘zlar qo‘llanganda yaxshilik, aksincha, salbiy ma‘nodagi so‘zlar ishlatilganda yomonlik yuz beradi deb qaragan, natijada olqish va qarg‘ish janrlari yuzaga kelgan hamda xalqning maishiy hayotidan keng o‘rin olgan. Masalan, olqishlar (turkiy tillarda “maqtash, sharaflash, yaxshi istaklar tilash” ma‘nosida) hozirga qadar nafaqat an‘anaviy marosimlarda, balki kundalik maishiy hayotda ham faol qo‘llaniladi. Kundalik maishiy hayotimizda qo‘llanuvchi olqishlar (masalan, salomatlik va uzoq umr tilash mazmunida aytiladigan, dasturxon atrofida aytiladigan, oq yo‘l tilash mazmunida aytiladigan, imorat qurish oldidan aytiladigan, uzoq safarga chiqish oldidan aytiladigan, yangi oy chiqqanda aytiladigan, taskin berish mazmunida aytiladigan, qutlash, tabriklash, muborakbod etish mazmunida aytiladigan olqishlar kabilardir) bolada halollik, do‘st-birodarlik, hushyorlik, adolatli bo‘lish, mehnatsevarlik, mehmondo‘stlik, bag‘rikenglik, kamtarlik, jipslik, shukronalik, sabr-qanoatli bo‘lish kabi insoniy fazilatlarini qaror toptiradi.

Qadriyatlarning o‘zi, hech bo‘lmaganda asosiylari, insoniyat jamiyati rivojlanishining turli bosqichlarida doimiy bo‘lib qoladi. Hayot, sog‘liq, sevgi, ta‘lim, mehnat, tinchlik, go‘zallik, ijodkorlik va shunga o‘xshash qadriyatlar odamlarni har doim o‘ziga jalb qilib kelgan. Gumanistik tamoyilni o‘zida mujassam etgan ushbu qadriyatlar jahon tarixi amaliyoti sinovidan o‘tdi.

Aksiologik fikrlash markazida o‘zaro bog‘liq, o‘zaro ta‘sir qiluvchi dunyo tushunchasi turadi. Bizning dunyomiz ajralmas inson dunyosi, shuning uchun nafaqat insoniyatni birlashtiradigan, balki har bir inson uchun xarakterli bo‘lgan umumiy narsani o‘rganish muhimdir. Ijtimoiy rivojlanishni insondan tashqarida ko‘rib chiqish tafakkurni uning gumanistik asosidan ajratishni anglatadi. Aynan mana shunday tafakkur sharoitida insonparvarlashtirish zamonaviy ijtimoiy rivojlanishning global tendentsiyasini ifodalaydi va umuminsoniy qadriyatlarni tasdiqlash uning mazmunini tashkil etadi.

Umumiy aksiologiya ta‘siri ostida pedagogik hodisalarning qiymat xususiyatlarini tushunish rivojlandi.

Pedagogik aksiologiya inson hayoti, pedagogik faoliyat va umuman olganda ta‘lim va tarbiya qadriyatlarini anglash va tasdiqlashga asoslanadi. Ta‘lim tizimlarining inson hayoti uchun alohida qiymatini asoslashga intilish, ehtimol, pedagogik bilimlarning rivojlanishining barcha bosqichlarida sodir bo‘lgan. Biroq, bu inson va jamiyat o‘rtasida shakllangan munosabatlarning natijasi edi. Ta‘limning qadr-qimmat maqomini ular aniqladilar.

Zamonaviy pedagogikaning metodologik asosi sifatida aksiologik yondashuvni tanlash ta‘limni ushbu yondashuv tushunchalarining asosiy toifalarida aks ettirilgan ijtimoiy-pedagogik hodisa sifatida ko‘rib chiqishga imkon beradi.

Shu bilan birga, o‘zgarishlarning aksiologik tahlili shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy ta‘lim muassasasi jamoat hayotini insonparvarlashtirishga to‘liq hissa qo‘shmaydi. Ta‘lim tizimining konstruktiv-aksiologik salohiyatidan foydalanish uchun avvalgi davrda unda shakllangan tormozlanish mexanizmini yengib o‘tish zarur.

Ta‘lim uchun moddiy tashkiliy bazani yaratish uchun uning subyektiv omilini shakllantirish lozim. Inson resurslari ishlatilmay qoldi, bunga o‘quvchining faqat ta‘sir obyekti sifatida harakat qiladigan an‘anaviy ta‘lim jarayonini saqlab qolish, kattalar aholisining uzluksiz ta‘limga yo‘naltirilganligi va ta‘lim salohiyatidan foydalanish samaradorligining pastligi dalolat beradi.

Ta‘limni insonparvarlashtirishni amalga oshirishda ijtimoiy sharoit hal qiluvchi ahamiyatga ega. Pedagogikaning muhim va murakkab ilmiy vazifasi - bu ta‘limning rivojlanishini bashorat qilish, uning yechimi turli soha mutaxassislarining o‘zaro ta‘sirini, faol xalqaro hamkorlikni o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, asosiy narsa, ta‘lim jarayonining mazmun xususiyatlari bilan bog‘liq bo‘lgan pedagogik bashoratning sifatli tomoni yetarlicha chuqur, keng ko‘lamli va dalillarga asoslangan holda ko‘rib chiqilmaydi.

Shu munosabat bilan, insonparvarlik yo‘naltirilgan ta‘lim falsafasi ta‘lim jarayonining barcha bosqichlarida sifat jihatidan yangilanishining strategik dasturidir. Uning rivojlanishi muassasalar faoliyatini, ta‘limning eski va yangi konsepsiyalarini, o‘qitish tajribasini, xatolari va yutuqlarini baholash mezonlarini belgilashga imkon beradi. Insonparvarlashtirish g‘oyasi “shaxssiz” yosh malakali kadrlarni tayyorlash bilan emas, balki shaxsning umumiy va kasbiy rivojlanishida samaradorlikka erishish bilan bog‘liq bo‘lgan ta‘limning tubdan boshqacha yo‘nalishini amalga oshirishni nazarda tutadi.

Aksiologik yondashuvni pedagogikada qo‘llash natijasi bo‘lgan ta‘limni insonparvarlashtirish g‘oyasi keng falsafiy, antropologik, ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega, chunki ijtimoiy harakat strategiyasi uning yechimiga bog‘liq.

Zamonaviy ta‘lim tizimi insonning muhim kuchlarini, uning ijtimoiy qimmatli dunyoqarashi va kelajakda zarur bo‘lgan axloqiy fazilatlarini shakllantirishga hissa qo‘shishi mumkin.

Muhokama va natijalar. Pedagogik qadriyatlar ularning mavjudligi darajasida farqlanadi, bu ularni tasniflash uchun asos bo‘lishi mumkin. Ushbu poydevordan foydalanib biz shaxsiy, guruhiy va ijtimoiy pedagogik qadriyatlarni ajratib ko‘rsatamiz.

Ijtimoiy-pedagogik qadriyatlar jamoat ongida o‘zini namoyon qiladigan, turli xil ijtimoiy tizimlarda ishlaydigan qadriyatlarining mohiyati va mazmunini aks ettiradi. Bu jamiyatning ta‘lim sohasidagi faoliyatini tartibga soluvchi g‘oyalar, tushunchalar, normalar, qoidalar, an‘analar to‘plamidir.

Pedagogik qadriyatlarni guruhlash muayyan ta‘lim muassasalari doirasida pedagogik faoliyatni tartibga soluvchi va boshqaradigan g‘oyalar, tushunchalar, me‘yorlar shaklida taqdim etilishi mumkin. Bunday qadriyatlar to‘plami yaxlit xarakterga ega, nisbiy barqarorlik va takrorlanuvchanlikka ega.

Shaxsiy va pedagogik qadriyatlar o‘qituvchi shaxsining maqsadlari, motivlari, ideallari, munosabatlari va boshqa g‘oyaviy xususiyatlarini aks ettiradigan ijtimoiy-psixologik shakllanishlar vazifasini bajaradi, bu ularning jami jihatidan uning qiymat yo‘nalishlari tizimini tashkil etadi.

O‘z-o‘zini ta‘minlashga doir qadriyatlar - bu maqsadlar, shu jumladan, o‘qituvchi ishining ijodiy xususiyati, obro‘si, ijtimoiy ahamiyati, davlat oldidagi mas‘uliyati, o‘zini o‘zi tasdiqlash imkoniyati, bolalarga bo‘lgan muhabbat Ushbu turdagi qadriyatlar o‘qituvchilar va talabalar shaxsini rivojlantirish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Pedagogik faoliyatning maqsadlari unda amalga oshirilayotgan ehtiyojlarga mos keladigan aniq motivlar bilan belgilanadi. Bu ularning ehtiyojlar ierarxiyasidagi yetakchi mavqeyini tushuntiradi, ular quyidagilarni o‘z ichiga oladi. Pedagogik faoliyatning maqsadlarini amalga oshirish yo‘llarini izlab, o‘qituvchi o‘zining kasbiy strategiyasini tanlaydi, uning mazmuni o‘zi va boshqalarning rivojlanishini belgilaydi. Binobarin, qadriyatlar davlat ta‘lim siyosatini va pedagogika fanining rivojlanish darajasini aks ettiradi, ular subyektivlashtirilib, pedagogik faoliyatning muhim omillariga aylanadi va ta‘sir ko‘rsatadi.

Qadriyatlar-munosabatlar o‘qituvchiga pedagogik jarayonni maqsadga muvofiq va yetarli darajada qurish va uning subyektlari bilan o‘zaro aloqalarini ta‘minlash. Kasbiy faoliyatga munosabat o‘zgarishsiz qolmaydi va o‘qituvchining harakatlari muvaffaqiyatiga, uning kasbiy va shaxsiy ehtiyojlarini qondirish darajasiga qarab o‘zgaradi. O‘qituvchi va o‘quvchilarning o‘zaro ta‘sirini belgilaydigan pedagogik faoliyatga qadriyatlar munosabati gumanistik yo‘nalish bilan ajralib turadi. Qiymat munosabatlarida o‘qituvchining mutaxassis va inson sifatida o‘ziga nisbatan munosabati bir xil ahamiyatga ega.

Qadriyatlar-fazilatlar pedagogik qadriyatlar ierarxiyasida eng yuqori daraja hisoblanadi, chunki ularda o‘qituvchining shaxsiy va kasbiy xususiyatlari namoyon bo‘ladi. Bularga xilma-xil va o‘zaro bog‘liq individual, shaxsiy, maqom rol va kasbiy-faollik fazilatlar kiradi. Ushbu fazilatlar bir qator qobiliyatlarning rivojlanish darajasidan kelib chiqadi: bashorat qiluvchi, kommunikativ, ijodiy, empatik, intellektual, aks etuvchi va interaktiv.

Qadriyatlar-munosabatlar va qadriyatlar-fazilatlar pedagogik faoliyatni amalga oshirishning zarur darajasini ta‘minlay olmasligi mumkin, agar yana bitta quyi tizim shakllanmagan va o‘zlashtirilmagan bo‘lsa - qadriyatlar-bilimlarning quyi tizimi bo‘ladi. U nafaqat psixologik, pedagogik va predmetli bilimlarni, balki ularning xabardorlik darajasini, ularni pedagogik faoliyatning kontseptual shaxsiy modeli asosida tanlash va baholash qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi.

Bilim qadriyatlari - bu ma‘lum bir tartibli va uyushgan bilim va ko‘nikmalar tizimi, shaxsni rivojlantirish va sotsializatsiya qilishning pedagogik nazariyalari, ta‘lim jarayoni qurilishi va ishlashining qonuniyatlari va tamoyillari va boshqalar. O‘qituvchi tomonidan fundamental psixologik va pedagogik bilimlarni o‘zlashtirish ijodkorlik uchun sharoit yaratadi, professional ma‘lumotlarda harakat qilish imkonini beradi, pedagogik fikrlashning samarali ijodiy usullaridan foydalangan holda zamonaviy nazariya va texnologiya darajasida pedagogik muammolarni hal qiladi.

Shunday qilib, bir-birini vujudga keltiruvchi pedagogik qadriyatlarining nomlangan guruhlari sintetik xarakterga ega bo‘lgan aksiologik modelni tashkil etadi. Bu qadriyatlar-maqsadlar qadriyat-vositalarni belgilashida va qadriyat-munosabatlar qadriyat-maqsad va qadriyat-sifatlarga va boshqalarga bog‘liqligida namoyon bo‘ladi. Ular bir butun bo‘lib ishlaydi. Ushbu model ishlab chiqilgan yoki yaratilgan pedagogik qadriyatlarni qabul qilish yoki rad etish mezonlari sifatida harakat qilishi mumkin. Bu madaniyatning tonalligini belgilaydi, ma‘lum bir xalq tarixida mavjud bo‘lgan qadriyatlarga va insoniyat madaniyatining yangi yaratilgan asarlariga tanlangan yondashuvni shartli ravishda belgilaydi. O‘qituvchining aksiologik boyligi yangi qadriyatlarni tanlash va oshirish samaradorligi va maqsadga muvofiqligini ifodalaydi. Sharq

mutafakkirlaridan biri Forobiyning ta’kidlashicha, har bir kishining fe’l atvoriga qarab ta’lim-tarbiya ikki xil usul: ixtiyoriy va majburiy usullarda amalga oshirilishi mumkin. Ta’lim oluvchilar fan va hunar o’rganishga moyillik bildirmasalar, ularga nisbatan rag’batlantirish usuli qo’llaniladi. Maboda ular o’zboshimcha va itoatsiz bo’lsalar majburiy usulni qo’llash mumkin. Forobiyning ko’rsatishicha aqlli kishilar o’tkir zehnidrokli, fazilatli bo’lishi, o’zining qobiliyati va idrokini yaxshi ishlarga yo’naltirishi kerak. Forobiy “Aql to’g’risida” nomli risolasida axloqli odam o’zida o’n ikki xislatni birlashtirgan bo’lishi lozim deb hisoblaydi. Abu Nasr Forobiyning uqtirishicha insonning barcha qobiliyat va fazilatleri ikki tomonga ega. Birinchisi - tug’ma irsiy, tabiiy xislatlar bo’lsa, ikkinchisi - tajriba, amaliyot, sharoit ta’sirida tarkib topadigan xislatlardir. Shuningdek, bola tarbiyasida bir-biri bilan bog’liq bo’lgan xislatlarni hisobga olish lozimligini ta’kidlaydi.

Yana bir sharq mutafakkirlar biri Abu Ali ibn Sinoning fikrida tarbiya jarayonida yoshlarga aqliy va jismoniy, axloqiy tarbiya berish va hunar o’rgatish nazarda tutiladi. Ibn Sino o’zining “Tib qonunlari” asarida bolani olti yoshidan boshlab muallimga topshirish xususida fikr yuritadi. Ulug’ hakim ta’lim jarayonida o’qitishda oddiydan murakkabga qarab borish qoidasiga amal qilish lozimligini uqtiradi, ayniqsa, bolaga kuchi yetadigan mashqlarni bajartirish amali bu jarayonda katta ahamiyat kasb etadi. Ibn Sino bolalarni yakka-yakka o’qitishdan ko’ra jamoada ta’lim berish afzal ekanligini e’tirof etadi. Ibn Sinoning inson aqli, bilimi orqali erishiladigan natijalari haqidagi ta’limoti o’qitish nazariyasida alohida o’rin egallaydi. Uning fikricha buyumlarni chinakam bilishga tashqi ko’rinishini tahlil qilish sabablarini aniqlash asosida aql bilan erishiladi. Ibn Sino aqlning rivojlanish bosqichlarini ishlab chiqqan. Mushohada bilan idrok qilishning birinchi bosqichi aqliy kategoriyalarni tushuntirishdir. Ikkinchi bosqich, ikki xil fikrni idrok etishdir. Aql rivojlanishining uchinchi bosqichida, o’zlashtirilgan fikrlarni idrok etish bilan erishiladi. Shunda uni haqiqiy aql deyish mumkin. Ibn Sino aql deganda insonning tug’ma istedodini, shuningdek, tajriba asosida va bilish jarayonida shakllanadigan fikrlash qobiliyatini tushunadi. U ona allasining tarbiyaviy ahamiyati haqida to’xtalib “Alla” ikki vazifani bajaradi deydi. Birinchisi, beshikni tebratish orqali bolaga jismoniy orom bag’ishlanadi; ikkinchisi beshikni bir maromda tebratishdan onaning mehri jo’sh uradi, bolasiga bo’lgan muhabbatidan, onaning orzu umidi yurak to’ridan silqib chiqadi. Bu o’ziga xos qo’shiq bolasiga qasidadek yangraydi va u farzandining murg’ak qalbiga, butun shuuriga singib boradi. Shu tarzda bolada o’zi anglamagan holat paydo bo’ladi. U asta-sekin bu yorug’ olamni anglay boshlaydi. Ana shu anglashdan o’rganish boshlanadi. Xuddi shu o’rganish tarbiyalanishdir. Zotan o’rganish sezishdan kelib chiqadi.

Xulosa qilib aytganda tarbiya mohiyatan qadriyatlarining keksa avloddan yoshga, kattalardan bolalarga, odamdan odamga o’tishini ta’minlaydigan ijtimoiy faoliyatdir. Qadriyatlar inson tomonidan boshqa odamlar bilan birgalikdagi faoliyat orqali o’zlashtiriladi. Qadriyatlar - bu butun shaxsiy mavjudotning barqarorligini ta’minlaydigan insoniyatning asosiy omili. Faoliyat orqali qadriyatlarni egallash aynan shu faoliyatda axloqiy o’lchovni ochadi, ideal qiymat va moddiy faoliyat turlari orasidagi masofani yaratadi va shu bilan axloqiy aks ettirishni ta’minlaydi, axloqiy o’z-o’zini anglashni - inson vijdonini uyg’otadi. Aksiologik yondashuv dastlab o’quvchilarni ma’naviy-axloqiy rivojlantirish va tarbiyalashning butun tizimini, eng yuqori pedagogik qadriyat sifatida milliy ta’lim idealiga, barcha zamonaviy ta’limning mazmuni va asosiy milliy qadriyatlar tizimiga asoslangan maktab hayotining butun uslubini belgilaydi. Qadriyatlar tizimi yosh o’quvchilarni ma’naviy-axloqiy rivojlantirish va tarbiyalashning asosiy yo’nalishlari mazmunini belgilaydi. Tarbiyadagi aksiologik yondashuv insonni asosiy milliy qadriyatlarining tashuvchisi, eng yuqori qadriyat sifatida, dunyodagi faoliyatini ma’naviy ideallar, axloqiy munosabatlar va axloqiy me’yorlar asosida tashkil etishga qodir subyekt sifatida tasdiqlaydi. Aksiologik yondashuv kichik maktab o’quvchisining turmush tarzini mustahkam axloqiy asoslarga asoslashga va shu bilan ijtimoiy muhitning axloqiy nisbiyligiga qarshi turishga imkon beradi. Aksiologik tamoyillarga quyidagilar kiradi:

- yagona gumanistik qadriyatlar tizimi doirasidagi barcha falsafiy qarashlarning tengligi, ularning madaniy va etnik xususiyatlarining xilma-xilligini saqlagan holda an’analar va ijodkorlikning tengligi, o’tmish ta’limotlarini o’rganish va ulardan foydalanish zarurligini va hozirgi va kelajakda kashf etish imkoniyatlarini tan olish, odamlarning tengligi, qadriyatlar asoslari bo’yicha tortishuvlar o’rniga pragmatizm;

- befarqlik yoki do’stingizni tortib olishni rad etish o’rniga dialog;

Ushbu tamoyillar turli fanlarga va tendentsiyalarga muloqot qilish va birgalikda ishlash, optimal yechimlarni izlash imkonini beradi. Shunday qilib, pedagogik aksiologiyaning asosini inson hayoti, tarbiyasi va tayyorgarligi, umuman pedagogik faoliyat va ta’limning qiymatini anglash va tasdiqlash tashkil etadi. Haqiqatan ham har bir insonga o’ziga xos imkoniyatlarni maksimal darajada ro’yobga chiqarish uchun sharoit yaratib bera oladigan adolatli jamiyat g’oyasi bilan bog’liq bo’lgan barkamol shaxs g’oyasi ham

muhim ahamiyatga ega. Ushbu g‘oya madaniyatning qiymat yo‘nalishlarini belgilaydi va shaxsni tarixda, jamiyatda va faoliyatda yo‘naltiradi.

Adabiyotlar

1. Xodjayev B.X. Pedagogik aksiologiya. – T.: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2011-yil. 25-30 bet, 85-93 betlar.
2. Hoshimov K, Nishonova S. Pedagogika tarixi. – T.: “Alisher Navoiy” nomidagi Milliy kutubxona nashriyoti, 2005-yil. 80-90-betlar.
3. <https://uz.warbletoncouncil.org/axiologia-juridica>
4. <http://library.ziyonet.uz/uz/book/download>

МУНДАРИЖА

Бахтиёр АДIZOB. Креатив фикрлашга йўналтирилган таълим технологиялари	5
Ширинбой ОЛИМОВ. Таълимни технологиялаштиришнинг асосий элементи	9
Болта ХОДЖАЕВ. Олий ўқув юртларида муаммоли таълим технологиясини қўллашнинг айрим жиҳатлари.....	15
Nasiba AZIMOVA, Zarina NASIMOVA. O‘qituvchi nazokatida dilkashlik va pedagogik takt.....	20
Акбар ГУЛБОЕВ. Педагоглар фаолиятини ташхис қилишнинг назарий ва методологик асослари.....	26
Qobiljon ABDULLAYEV, Nargiza BOBOMURODOVA. Qadimgi mesopatamiyadagi madaniy-ma’rifiy taraqqiyot sarchashmalari	30
Гулия ҲАБИБОВА, Умида БАҲРИЕВА. Талабаларнинг мустақил иши - таълимни ташкил этишнинг етакчи шакли сифатида.....	33
Лола ЭЛИБОЕВА. Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларининг педагогик маҳоратини оширишда интерфаол таълим методларидан фойдаланиш	37
O‘lmas QURBONOVA. O‘zbekiston va Finlyandiya ta’lim tizimi: muammo va istiqbollar.....	42
Гулчеҳра ИЗБУЛЛАЕВА. Муслихиддин Саъдий Шерозийнинг “Гулистон” ва “Бўстон” асари юксак дидактик манба сифатида	46
Gulnoz TOSHOVA. Pedagogik faoliyat va uni takomillashtirishda pedagog mahorati	52
Manzura OCHILOVA. Sharq mutaffakirlari merosida oilada bolalarni axloqiy tarbiyalash.....	57
Dildora TOSHEVA. Boshlang‘ich sinflarda “Atrofimizdagi olam” fanidan “Yashil dorixonona” mavzusini o‘qitishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari.....	61
Bobomurod JO‘RAYEV. Somoniylar davrida ta’lim tizimi va mazmuni.....	65
Dilfuza RAKHMONOVA. Equirements for preschool education teacher.....	70
Matluba HOJIYEVA. TA’LIM JARAYONIDA AKSIOLOGIK TARBIYANI TASHKIL ETISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	74
Нигина ИСМАТОВА. Оилада болаларни маънавий-ахлоқий тарбиялашда миллий кадрятлардан фойдаланиш усул ва воситалари.....	79
Олимжон АХМАДОВ. Бухорода янги усул мактаблари фаолияти (XIX аср охири XX аср I чораги) .	83
Nilufar RAXIMOVA. Tarbiya va shaxs kamoloti	89
Gulshan SAIDNAZAROVA. Al-Buxoriyning hadislarida tarbiya masalasi	94
Нигора САЙФУЛЛАЕВА. Методика оценки развития экономического мышления у студентов вуза	98
Маърифат УМУРОВА. Мактабгача ёшдаги болаларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда музиканинг ўрни.....	103
Oybek ORTIQOV. O‘quvchi-yoshlarni milliy mafkura ruhida tarbiyalash mazmuni	109
Феруза РАМАЗОНОВА. Бўлажак ўқитувчиларда касбий эътиқодни шакллантириш педагогик муаммо сифатида	113
Olimjon AHMADOV, Dilnoza ELOVA. Buxoro bosmaxona va nashriyotlariga texnika sohasidagi yangiliklarning kirib kelish tarixidan (1920-1924-yillar).....	116
Madina BAXRAMOVA. Modulli ta’limni joriy etishning muammolari va yechimlari	120
Болта ХОДЖАЕВ, Ситора ШАРИПОВА. Талабаларнинг ўқув-билув фаолиятини активлаштиришда муаммоли таълим имкониятларидан фойдаланиш	124
Shaxlo XALILOVA. Jahon pedagogikasida pedagogik muloqotning zamonaviy uslublari va uning milliy pedagogik muloqot uslublari bilan integratsiyasi	129
Zuxriddin SHERNAZAROV. Abdulla Avloniyning ma’rifiy-pedagogik faoliyati	134
Феруза ЖУМАЕВА. Ўзбек оилаларида ёшларнинг оилавий тарбия ҳақидаги тасаввурларини шакллантириш	138